

Vandrefalk i Buskerud 2014

Utbredelse og hekkestatus

Tore Gunnarsen

Februar 2015

Sammendrag

Denne rapporten sammenfatter arbeidet som er gjort med kartlegging av vandrefalk (*Falco peregrinus*) i Buskerud i 2014 i regi av rovfuglgruppa i Naturvernforbundet i Buskerud.

Alle kjente lokaliteter hos arten har blitt fulgt opp samtidig som det har vært et omfattende søk etter nyetableringer. Totalt ble det i 2014 funnet 47 territorielle par i fylket, en økning på hele seks par fra året før. Tre av lokalitetene var nyetableringer, mens hele sju steder var det reetableringer av tidligere benyttede hekkeberg. Tre lokaliteter benyttet i 2013 sto nå derimot tomme, mens det satt enslige fugler på to lokaliteter.

Totalt kom 91 unger på vingene dette året. Dette er det høyeste tallet registrert etter artens reetablering i fylket. Tidligere høyeste ungeproduksjon var 73 unger i 2009 og 2010.

Størst økning i ungeproduksjon skjedde i nordfylket. Her ble det i 2014 produsert 30 unger, mot bare 8 unger året før.

I 2014 ble det produsert henholdsvis 1,94 (N=47) unger pr. territorielt par, 2,07 (N=44) unger pr. hekkforsøk og 2,46 (N=37) unger pr. vellykket hekking.

Hele 79 % av de territorielle parene hadde vellykket hekking dette året. Dette er den høyeste andelen som er registrert de siste 15 årene.

Mild vinter i overvintringsområdene og lite nedbør i de mest sårbare periodene i ruge- og ungetiden, antas å være de viktigste faktorene som har bidratt til de gode hekkeresultatene.

Forside: Vaktsom hunn av vandrefalk i nærheten av sin hekkeplass. Fuglen, som er av svensk opprinnelse, har en lilla fargering på sitt venstre bein med inskripsjonen «XE».
Fotografert ved en lokalitet på Østlandet i 2014.

Foto (©): Terje Johannessen

Forfatter:

Tore Gunnarsen,
Fjordsvingen 22,
3427 Gullaug

e-post: tore@storeferder.no

Tlf.: 905 45 285 (m)

INNHOOLD

1. Innledning.....	3
2. Materiale og metoder.....	3
3. Resultater.....	6
a. Bestand og bestandsutvikling.....	6
b. Reproduksjon.....	9
i. Hekkeforsøk.....	9
ii. Ungeproduksjon.....	10
c. Spredning og lokale variasjoner i Buskerud.....	12
4. Skadet vandrefalk.....	14
5. Praktiske tiltak.....	15
6. Videre arbeid.....	16
7. Takk.....	17
Litteraturliste.....	17

1. Innledning

I en periode på nærmere 30 år har tilbakekomsten av vandrefalk (*Falco peregrinus*) til Buskerud blitt fulgt tett av en rekke rovfuglinteresserte ornitologer. Fylkesdekkende rapporter ble publisert av *Prosjekt Vandrefalk Sørøst-Norge* i en periode fra slutten av 1980-tallet og fram til 2006. Fra 2008 har ei rovfuglgruppe under *Naturvernforbundet i Buskerud* videreført den åpne fylkesdekkende kartleggingen.

Den sammenhengende oppfølgingen gjennom en så lang tidsepoke er unik i norsk sammenheng. Selv nå som vandrefalken er en veletablert art i fylket, er det av stor faglig interesse å kunne følge en etter hvert utflatende tilvekst i bestanden. Forfatteren av denne artikkelen har derfor et sterkt ønske om at den tette oppfølgingen av arten kan videreføres ennå noen år inntil arten med sikkerhet kan betegnes å ha oppnådd en tilnærmet stabil og forhåpentligvis robust bestand.

Arten er nå reetablert på mange av de historisk kjente lokalitetene i Norge, og den er ikke lenger rødlistet (Kålås m. fl. 2010). Bestanden betegnes nå som «livskraftig» (LC).

Naturvernforbundet i Buskerud søkte *Fylkesmannen i Buskerud* om midler til undersøkelse av arten i 2014. Det ble tildelt kr. 20 000 som vil kunne dekke noen av de utgiftene som påløper et slikt ressurskrevende prosjekt som en fylkesdekkende undersøkelse er.

2. Materiale og metoder

Feltarbeidet i 2014 er gjennomført etter samme metodikk som tidligere år.

Fra slutten av februar har de aller første lokalitetene blitt besøkt, men det er først tidlig i mars at alle lokalitetene har blitt besøkt mer systematisk og regelmessig.

Etter at de fleste fuglene har ankommet i siste halvdel av mars, er det en svært aktiv periode med feltarbeid fram til fuglene legger seg på for ruging i slutten av april. Det er i denne perioden at fuglene kan oppdages med lett synlig kurtise og aktivitet i fjellveggene. De aller fleste nye lokaliteter eller pardannelser oppdages i denne perioden av hekkesesongen.

Utover i mai og fram til klekking (rugetid 28-33 døgn) er fuglene ofte svært anonyme på hekkeplassene og en noe mer rolig periode i feltaktiviteten er en naturlig konsekvens. Likevel er det viktig at lokalitetene også besøkes regelmessig i denne perioden for blant annet å oppdage avbrutte hekkinger.

Fra klekking i slutten av mai økes feltaktiviteten igjen markant, nå for å konstatere vellykkede hekkinger og telle opp antall unger på reirhyllene.

De fleste ungene blir flyvedyktige en ukes tid inn i juli, og ungene er da i en alder av ca. 38-42 døgn. De er da svært aktive i veggen og nærområdet, men ofte er det påfallende rolig i vegger hvor det kanskje bare har kommet en unge på vingene. Den har som «enebarn» rik tilgang på mat og det er påfallende mer rolig enn ved større kull hvor ungene aktivt stimulerer hverandre med fluktlek og konkurranse om mat fra foreldrene.

Innsamling av resultater er selvfølgelig svært viktig i juli, men fra primo august avtar feltaktiviteten i takt med at fuglene etter hvert søker bort fra hekkelokalitetene.

Både historikk og metodikk i feltarbeidet er beskrevet mer detaljert i tidligere årsrapporter (f.eks. Gunnarsen 2010) og en henviser til disse for de spesielt interesserte.

Figur 1

En klassisk vandrefalklokalitet i Uvdal. Vandrefalk har her hekket vellykket stort sett årlig fra det første paret dukket opp i 2003, men i 2014 var dessverre lokaliteten på nytt tom. En rekke ny- og reetableringer ellers i fylket har likevel gjort 2014 til et svært vellykket hekkeår. Foto: Tore Gunnarsen

Antall besøk har variert fra lokalitet til lokalitet. Dette avhenger av stedets vanskelighetsgrad eller oversiktighet, men i snitt har artikkelforfatteren alene ca. 7,3 besøk gjennom sesongen for de lokalitetene som har hatt falk i veggen. Dette må utvilsomt betegnes som faglig tilfredsstillende for et så stort geografisk område.

Det er loggført ca. 636 timer med feltarbeid og med ca. 15 000 km tilhørende bilkjøring. I tillegg kommer det udokumenterte arbeidet fra andre observatører. Både timeantall og kjøring ligger omtrent på samme nivå som i feltsesongen 2013.

Det ble på våren 2014 kjent at det på en lokalitet i 2013 var oversett en unge som hadde kommet på vingene. Til tross for seks besøk på stedet, observerte artikkelforfatteren aldri mer enn en voksen fugl på lokaliteten. Veggen stuper her rett ned i sjøen og observasjoner må gjøres fra toppen av berget eller med teleskop tvers over fjorden. Avstanden over vannet er ca. to kilometer og dette vanskeliggjør selvfølgelig arbeidsforholdene.

Ved et besøk med båt i forbindelse med vannfugltellinger sommeren 2013, fotodokumenterte Morten Brandt en nesten flyvedyktig unge som satt i ei hule litt lenger nord i veggen. Denne ungen har blitt tatt med i alle tabeller i årets rapport. Resultatet for 2013 med 40 par og 61 unger (Gunnarsen 2014), har blitt oppjustert til henholdsvis 41 par og 62 unger.

Figur 2

En tilnærmet flyvedyktig unge av vandrefalk på en lokalitet ved Tyrifjorden i 2013.

Foto: Morten Brandt

Feltarbeidet i denne rapporten er i all hovedsak utført av artikkelforfatteren, men det er også gitt viktig supplerende informasjon fra Tom Five, Bent Fjeldheim, Vegard Finset Fjeldheim, Lars Egil Furuseth, Per Furuseth, Christer Gustafsson, Audun Jahren, Thor Erik Jelstad, Kenneth Larsen, Martin Lindal, Ulf Myrvold, Inge Stensrud og Jan Wessel-Berg.

Figur 3

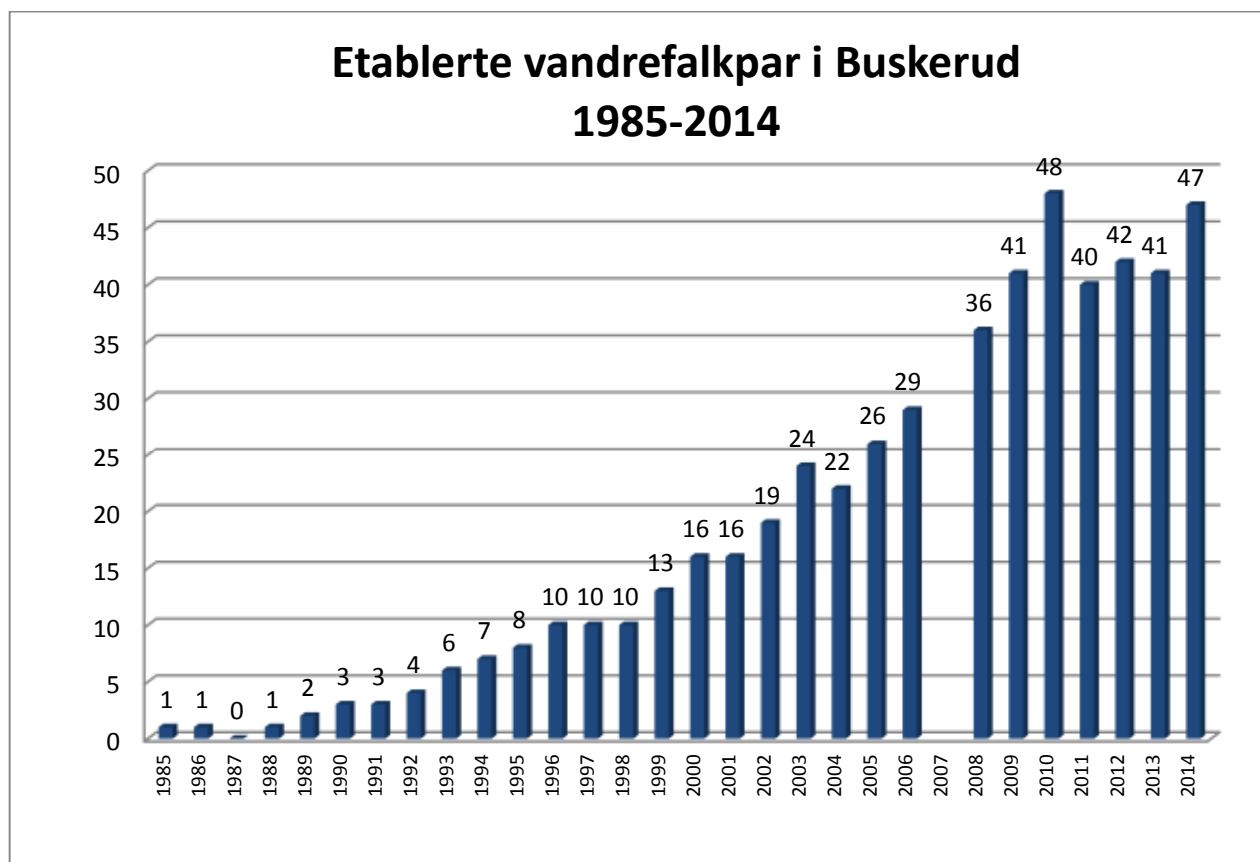
En flyvedyktig unge med vingetrening i hekkeveggen. Foto (©): [Thor Østbye](#)

3. Resultater

a. Bestand og bestandsutvikling

Hekkesesongen 2014 viste seg å gi en svært god bestandsutvikling for vandrefalk i Buskerud. Hele 47 par ble registrert i fylket og dette er en klar økning fra de siste tre foregående årene. Antallet har ligget relativt stabilt med en bestand på omkring 40-42 par (Figur 4). Etter et toppår i 2010 med 48 par, har arten begynt å vise en klar utflatende tilvekstkurve. Harde vintre både i Norge og nedover i overvintringsområdene i Vest-Europa, gjorde at forholdene for fuglene har vært vanskelige og med en tilhørende utflating av tilveksten som en naturlig konsekvens.

Vinteren 2013-2014 var derimot uvanlig mild både i Norge og Vest-Europa. Det gjorde at overlevelsesraten for vandrefalk og sannsynligvis også dens byttedyr var bedre enn på flere år.

Figur 4

Antall territorielle par av vandrefalk i Buskerud i perioden 1985-2014. Resultater fra tidligere år er hentet fra rapporten til Naturvernforbundet i Buskerud for 2012-13 (Gunnarsen 2014).

I tillegg til de 47 parene ble det også registrert enslige fugler sittende i to tidligere benyttede hekkeberg. Et av disse var spesielt ved at paret der var fordrevet av kongeørn for tre år siden. Ørna gjorde i 2014 ikke noe hekkeforsøk i veggene, men dessverre ble den enslige hunnfalken sittende der alene da det ikke dukket opp noen hann.

Det ble funnet tre nyetableringer av falkepar i Buskerud i 2014. På en lokalitet som ligger i Modum kommune, kom det i 2014 tre unger på vingene, men paret kan faktisk ha etablert seg der allerede året før.

Inge Stensrud observerte nemlig da en unge utenfor veggen. Da det kun er 2,5 kilometer i luftlinje til nærmeste lokalitet hvor det kom unger på vingene i 2013, er det derfor likevel mulig at ungen kan ha kommet derifra. I 2014 ble det produsert tre unger på begge disse lokalitetene.

Vegard Finset Fjeldheim rapporterte om en ny lokalitet i Hemsedal kommune. Denne ligger ca. 780 moh. og er en av de høyest plasserte i Buskerud. Fuglene fikk dette året to unger på vingene, men det har vært mistanke om at arten kan ha etablert seg tidligere fordi enslige fugler har vært sett i nærområdet de siste par årene.

Figur 5

En i 2014 nyoppdaget hekkelokalitet for vandrefalk i Hemsedal kommune.

Foto: Vegard Finset Fjeldheim

Den tredje lokaliteten ble funnet av Per Furuseth i nærmere 1000 meters høyde i Ål kommune. Falkene hadde benyttet restene av et gammelt kongeørnreir som underlag. Også her gikk hekkingen bra, og hele fire unger kom på vingene.

I tillegg til de tre nye lokalitetene var det reetablering av falkepar på hele sju tidligere benyttede lokaliteter. Dette er en sterk indikasjon på lav mortalitet i vinterhalvåret. På to av disse lokalitetene satt det i 2013 kun enslige fugler mens hele fem var tomme.

Tre lokaliteter som i 2013 hadde hatt to fugler, var i år tomme. De mange andre reetableringene medførte likevel en god bestandsøkning.

Vandrefalk er en art hvor en kan ha relativt god kontroll med bestandsstørrelsen på grunn av artens utpregede valg av tydelige og markante fjellvegger. En kan likevel bli narret dersom veggene ikke kontrolleres ofte nok. I Numedal har det nå i tre år holdt til ett par i en liten og relativt ubetydelig vegg, men fuglene har

likevel i alle disse årene fått unger på vingene. I en avstand av ca. 5 kilometer lenger mot NV ligger en større bergvegg og er tilsynelatende en bedre hekkelokalitet. Det hekket falker der fram til 2010, men i 2011 satt det kun en enslig hann på lokaliteten. I årene 2012-13 har lokaliteten stått helt tom.

I år dukket som vanlig paret ved den sydlige lokaliteten opp og ble observert i slutten av mars mens lokaliteten i nord sto tom. Noen dager inn i april hadde paret ved den nedre veggen blitt borte, mens den øvre lokaliteten nå hadde to fugler som senere også gikk til hekking. En fikk da sterk mistanke om at det var paret fra den nedre lokaliteten som hadde flyttet til den større veggen lenger nord.

Den 23. mai ble det konstatert at hekkingen i den nordre veggen av ukjent årsak hadde mislyktes, men nå hadde fuglene flyttet ned til den gamle veggen sin igjen. Denne dagen kunne en observere at fuglene parret seg på nytt, men så seint på våren var hunnen sannsynligvis ikke lenger fysiologisk i stand til å legge nye egg.

Fuglene ble sett i området til ut i august, men noen ny hekking kom ikke i stand. Disse to lokalitetene kunne fort blitt mistolket til å være to par dersom begge lokalitetene ikke var fulgt tett gjennom hele hekkesesongen.

Antall par registrert i fylket hadde en gledelig utvikling denne hekkesesongen, men det er ennå ganske langt unna estimatene benyttet i *Norsk Ornitologisks Forenings* rapport om hekkende rovfugler og ugler i Norge (Heggøy & Øien 2014). Her er bestanden satt til å være mellom 51 til 63 par i Buskerud. Det høyeste anslaget er her kjente hekkeberg i fylket, men kjente hekkelokaliteter har ikke noen relevans når en skal anslå bestandens størrelse med tanke på forvaltningstiltak. Dette er det samme misforholdet som dessverre også kommer fram i estimatene for kongeørn (*Aquila chrysaetos*) i Buskerud (kommentert av Jelstad 2014).

Figur 6

Et lite hekkeberg for vandrefalk på en svært bortgjemt lokalitet i Buskerud.

Foto: Tore Gunnarsen

Det vil ganske sikkert bli funnet nye lokaliteter av vandrefalk også de nærmeste årene, men det er klare tegn på at tilveksten er i ferd med å flate ut. Små hekkeberg i skogsområder kan fremdeles være uopptaget, men det vil kreve mye tid og ressurser å få kartlagt disse.

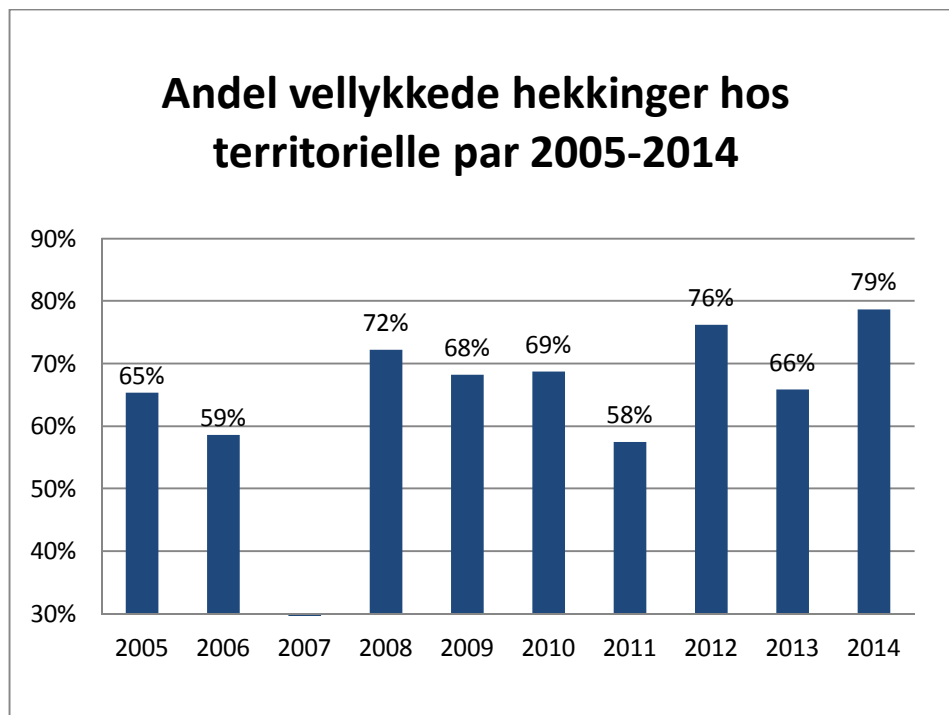
b. Reproduksjon
i. Hekkeforsøk

Av de totalt 47 parene kunne en konstatere hekkeforsøk hos hele 44, sannsynlig hekking hos 2 par og mulig hekking hos 1 par.

Med «*konstatert hekking*» har da ruging, egg og/eller unger blitt konstatert. Ved «*sannsynlig hekking*» har oppførsel i form av parring, arbeid med reirgrop etc. blitt observert, men en har i etterkant ikke kunnet konstatere at det virkelig er lagt egg eller at unger er blitt klekket. Problemer med slike hendelser er at en i forkant ikke vet med hvilke par som slike hekkeavbrudd skjer. I etterkant angrer en kanskje på at paret ikke har blitt fulgt tettere.

Med «*mulig hekking*» menes par hvor det er enda større usikkerhet om hva som har skjedd. Etter de første observasjoner med pardannelse og kurtise å dømme, har så en eller begge fuglene kanskje forsvunnet fra stedet. En kan da ikke med sikkerhet fastslå om fuglene virkelig kom fram til eggeleggingsforsøk. Det er likevel en mulighet for at det har skjedd før hekkingen gikk galt.

Andelen falkepar som fikk unger på vingene i 2014 er med sine 79 % det høyeste som er konstatert i perioden 1998-2014. Tall før 1998 er ikke realistisk å sammenlikne med da bestanden på det tidspunktet var svært liten. *Figur 7* viser de relativt store årlige svingningene i hekkesuksess som vandrefalk i Buskerud har hatt gjennom den siste tiårsperioden.

Figur 7

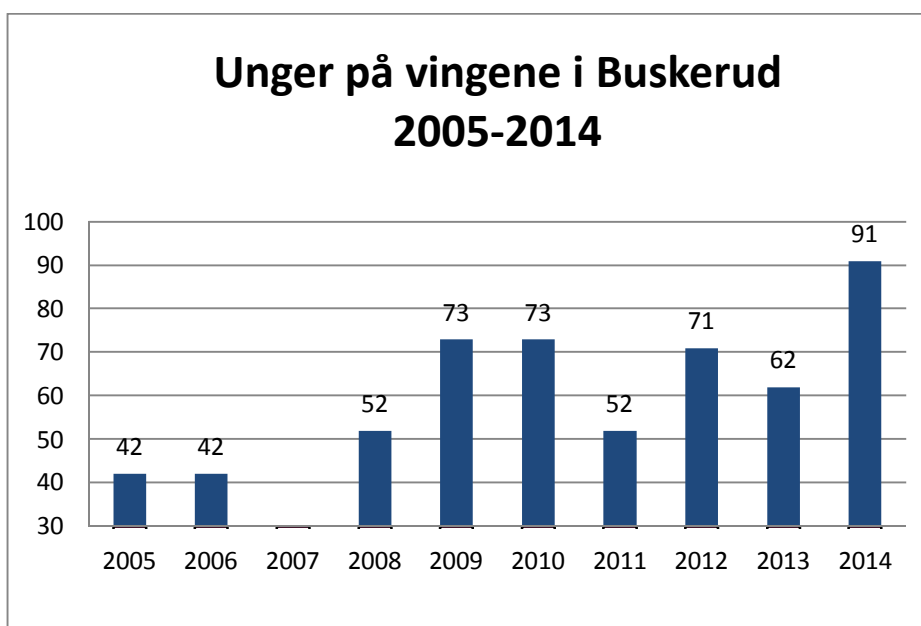
Andel vellykkede hekkinger hos etablerte par av vandrefalk i Buskerud i perioden 2005-2014.

Det er summen av en rekke miljøfaktorer som påvirker hekkesuksessen hos arten. I året 2014 er det to faktorer som peker seg tydelig ut. For det første hadde fuglene en mild og relativt skånsom vinter. Dette gjorde at de sannsynligvis var i god fysiologisk kondisjon når de ankom hekkeplassen om våren.

Den andre og sannsynligvis viktigste faktoren, var at perioden april-juni var uvanlig nedbørfattig og ikke preget av store kraftige regnskyll. Dette har vært ganske typisk de siste hekkesesongene. Unge urutinerte vandrefalker legger ofte reiret mer eksponert og ubeskyttet enn eldre fugler. De gunstige værforholdene i 2014 kan ha gjort at også disse unge og nyetablerte parene kan ha lyktes med hekking.

ii. Ungeproduksjon

Med den høye hekkesuksessen samt en rekke ny- og reetableringer av falkepar, var det ikke uventet at også antall flyvedyktige unger økte. Totalt ble det registrert hele 91 unger på vingene. Dette var en kraftig økning fra tidligere års bestenotering. Den tidligere årsrekorden var 73 unger i årene 2009 og 2010.

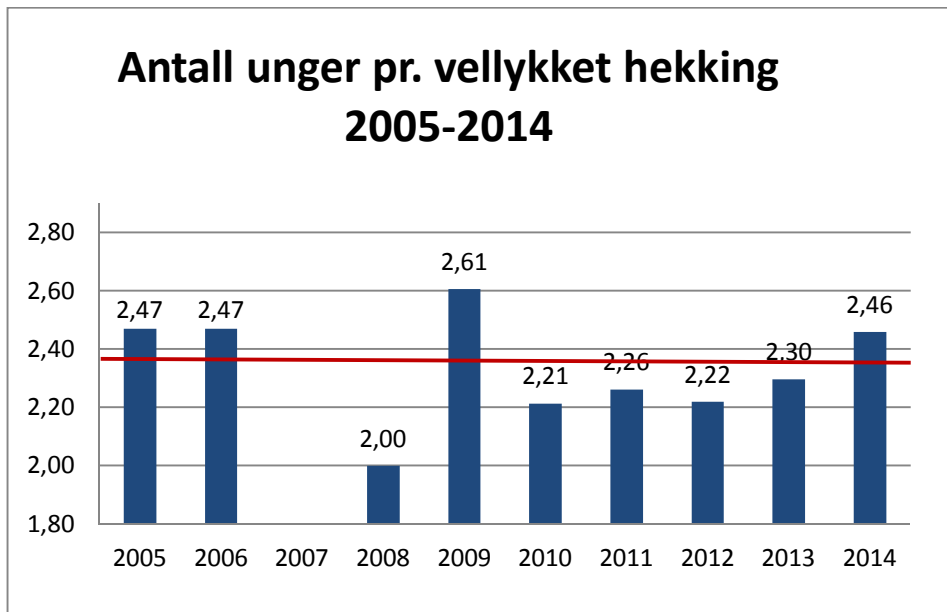
Figur 8. Antall flyvedyktige unger av vandrefalk i Buskerud i perioden 2005-2014.

Dette er unger som først om to år er reproduktive. Med en normal dødelighet på nesten 50 % første leveåret og kanskje 25-30 % i sitt andre, vil likevel 30-40 fugler kunne være et godt tilskudd til hekkebestanden i 2016.

Figur 9. Da en journalist i Drammens Tidende fikk høre om de gode hekkes resultatene for vandrefalk i 2014, presenterte de et oppslag som vanligvis ville ha vært en løssalgssavis verdig. Digital faksimile fra Drammens Tidende 15/8-2014.

Til tross for et stort antall unger på vingene, var antall unger pr. vellykket hekking ikke særlig større enn i et normalår (Figur 10).

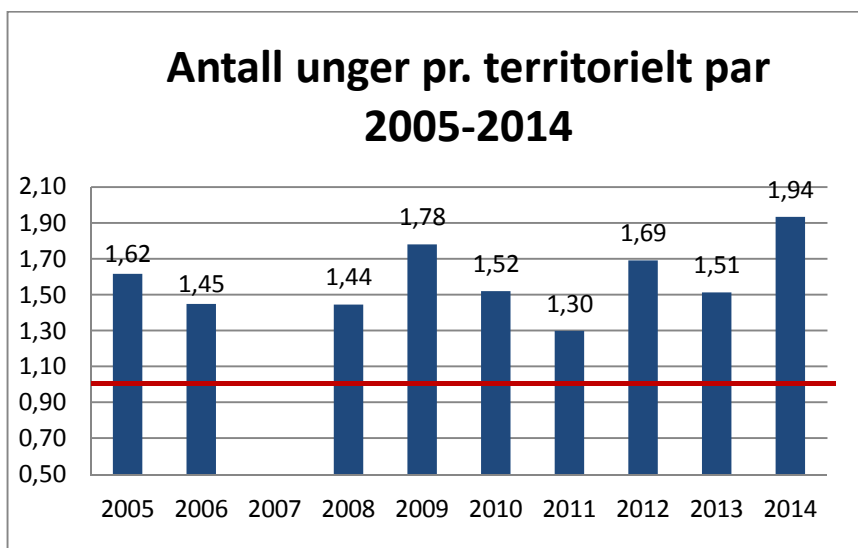

Figur 10

Antall unger av vandrefalk i Buskerud produsert pr. vellykket hekking i perioden 2005-2014. Rød linje viser snittet (2,36) i perioden 2000-2014.

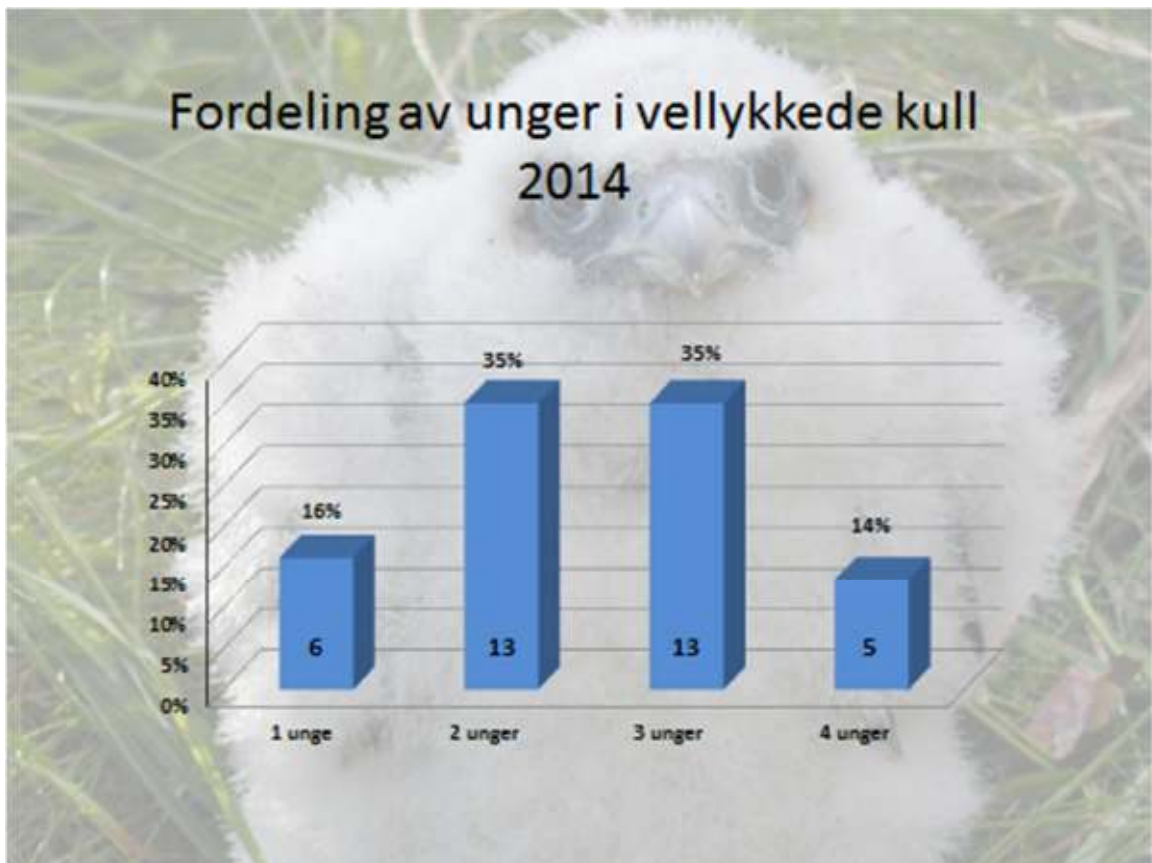
En rimelig forklaring på det er at når det først går galt under en hekking ved f.eks. store nedbørmengder, er det ikke et enkelt egg eller to som ødelegges, men at hele kullet overgis.

Den vellykkede hekkesesongen gjenspeiler seg derfor mye tydeligere når en ser på antall unger pr. territorielt par (Figur 11). Med 1,94 unger er dette det beste resultatet på hele 2000-tallet.

Figur 11

Antall unger pr. territorielt par av vandrefalk i Buskerud i perioden 2005-14. Rød strek markerer faregrensen brukt av nordamerikanske overvåkningsprogram av arten (U.S. Fish and Wildlife Service 2003).

Figur 12

Fordeling av kullstørrelse hos vandrefalk i vellykkede kull i Buskerud i 2014. Foto: Tore Gunnarsen

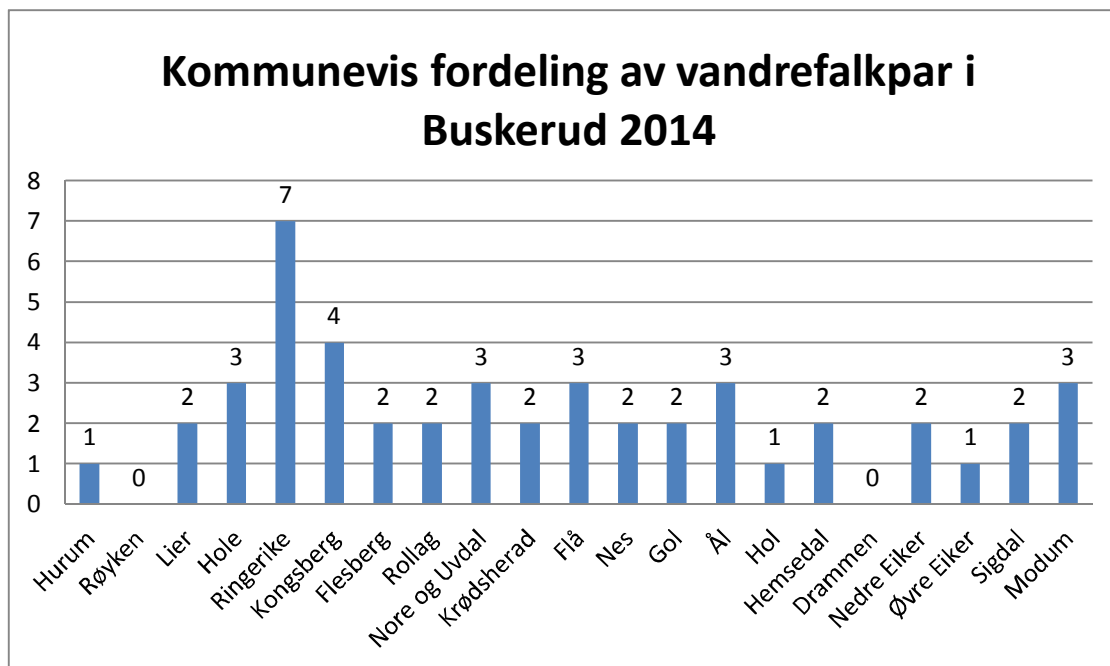
Fordelingen av antall unger i kullene var som det i flere år nå har vist seg å være ganske typisk for Buskerud. Som vist i *Figur 12* er dominansen av kull med to og tre unger ganske markant. Hele 70 % av kullene var i disse størrelsesklassene, men dette kan variere noe fra år til år. I 2012 utgjorde for eksempel hele 60 % av kullene størrelser med bare en til to unger (Gunnarsen 2014).

c. Spredning og lokale variasjoner i Buskerud

Av kommunene i Buskerud er det Ringerike som klart fremhever seg med hele sju par av arten. Av disse parene har hele seks slått seg til ved innsjøen Sperillen og langs breddene av Begna fram til fylkesgrensen mot Oppland.

Fordelingen ellers i fylket er påfallende jamt fordelt (*Figur 13*), men kommunene Drammen og Røyken fremdeles gjenstår som de eneste uten hekkende vandrefalk.

Det ble i slutten av juli rapportert om mulig hekkende vandrefalk med flyvedyktige unger på en lokalitet i Røyken kommune, men dette kunne i etterkant dessverre ikke bekreftes med sikkerhet. Det kan ha vært en forveksling med mulig hekkende hønsehauk rett under antatt hekkevegg, men denne lokaliteten vil bli fulgt grundig neste hekkesesong.

Figur 13

Kommunevis fordeling av de 47 vandrefalkparene i Buskerud i 2014.

I rapporten for årene 2012 og 2013 kunne en se at det var stor variasjon i bestandsutvikling og hekkesuksess mellom de nordlige og sydlige områdene i fylket (Gunnarsen 2014). Stagnasjonen i bestandsutvikling og lav hekkesuksess var påfallende mer markant i de nordligste områdene av fylket. Den nordlige regionen omfattet Hallingdal fra nordenden av Krøderen og opp til Hemsedal, videre vestover mot Geilo og så sydover mot Numedal til Veggli. Det sydlige området besto da av de resterende områder av fylket.

Ser en på de tilsvarende tallene for hekkesesongen 2014, finner man igjen store forskjeller mellom de to regionene, men nå med motsatte utvikling (*Tabell 1*). Økning i hekkesuksess og bestand er klart størst i nordfylket. Tydeligst av alt sees dette på ungeproduksjonen som har økt fra 8 til 30 på ett år (275 % økning).

	Nordfylket			Sørfylket		
	2013	2014	Vekst	2013	2014	Vekst
Antall par	11	15	36,4 %	30	32	6,7 %
Enslige fugler	1			1	2	
1.årige fugler i parene				1		
Antall unger på vingene	8	30	275,0 %	54	61	13,0 %
Unger pr. territorielt par	0,73	2,00	175,0 %	1,80	1,91	5,9 %

Tabell 1

En sammenlikning mellom i utviklingen av antall par og ungeproduksjonen i årene 2013 og 2014 for nordlige og sydlige områder av Buskerud.

Årlige svingninger i reproduksjon og bestand må forventes, men det vil ganske sikkert være størst variasjon i de nordlige områdene av fylket. Dette er naturlig for en art som her er i utkanten av dens mest optimale utbredelsesområder.

4. Skadet vandrefalk

Den 11. april 2014 fikk Torgrim Breiehagen en telefon om en rovfugl som var funnet skadet ved Tune, Strandafjorden i Ål. Fuglen viste seg å være en ung hunn av vandrefalk. Falken som var i sitt 2. kalenderår, ville dette året ikke kunnet hekket, kun i beste fall foretatt en pardanning på en egnet lokalitet. Fuglen var vingskadet, men det kunne ikke konstateres noe åpenlyst brudd i vingen.

Fuglen ble satt i forpleining hos Per Furuseth og den 30. juni var fuglen i så god form at den kunne slippes fri igjen. Dette ble gjort nede ved Breiehagen ved Strandafjorden. Fuglen fløy over Strandafjorden og slo seg inn i lia på den andre siden av fjorden. Før fuglen ble sluppet fikk den påsatt fargeringer fra Prosjekt Vandrefalk Sørøst-Norge.

Figur 14 og 15.

Den unge (2K) hunnen av vandrefalk som ble sluppet fri etter nærmere 1,5 måned i pleie og forvaring. Fôvert Per Furuseth gjør her fuglen klar for frislipp.

Foto: Torgrim Breiehagen.

5. Praktiske tiltak

På Hurum er det en vandrefalklokalitet som i flere år fikk ødelagt eggene sine på grunn av overvann på reirhylla. I 2012 ble det lagt ut mer sand/grus på den faste hekkehylla, men fuglene flyttet ned i ei mindre hule og fikk unger på vingene. Dette er nærmere beskrevet i årsrapporten for 2012-2013 (Gunnarsen 2014).

Det var i tillegg til hylleutbedringen også meningen å sette opp ei hekkkasse for falk i veggen, men denne ble ikke klargjort tidsnok og kunne først bli satt ut høsten 2014. Martin Lindal har hytte som ligger slik til at det er mulig å følge med i aktiviteten i veggen og dermed også kunne se rett inn mot hekkekassa.

Figur 16

Her blir en hekkkasse for vandrefalk klargjort før utpassering på en lokalitet på Hurumlandet høsten 2014. Fra venstre Lars Egil Furuset, Thor Erik Jelstad og Martin Lindal. Foto: Tore Gunnarsen.

I oktober 2014 ble så kassa satt ut oppe i veggen. Den gamle hunnen satt fremdeles i veggen, men reagerte ikke på klatreren som gikk ned i veggen.

Figur 17

Oppsatt hekkkasse for vandrefalk på en lokalitet på Hurum. Foto: Lars Egil Furuset.

Det hører ellers med til historien at hunnen på denne lokaliteten også i 2014 benyttet den svært trange hula til å hekke i. Hun fikk tre unger på vingene.

Det ble også satt ut ei kasse våren 2012 på Felleskjøpets silobygg i Drammen. Den er fremdeles ikke tatt i bruk av noe vandrefalkpar, men grunnet store påbygningsarbeider på silobygget i 2014 var dette heller ikke forventet dette året.

6. Videre arbeid

Vandrefalkens nåværende status er nå inne i en svært interessant fase. De siste tre-fire årene har bestanden begynt å vise en utflatende bestandsutvikling i Buskerud. Hekkesesongen 2014 har vist at arten likevel igjen har vært i stand til å øke bestanden. Det vil derfor være både faglig og forvaltningsmessig svært interessant om en kan følge bestandsutviklingen også de nærmeste årene.

Figur 18

Vandrefalk har en godt utviklet evne til å utnytte lokal byttedyrtilgang. Her er det en voksen fiskemåke som har møtt sin skjebne og endt opp som et byttedyr. Foto: Svein Andersen

Vandrefalk er en art som opptrer svært opportunistisk når det gjelder byttedyrvalg. Den er flink til å utnytte ressursene lokalt, noe som en også tydelig ser ved at den har en så stor kosmopolitisk utbredelse. Etter som bestanden øker, vil den i større og større grad også påvirke de lokale fuglebestandene. Arter som hettemåke og fiskemåke vil i Norge ofte lokalt kunne være prefererte byttedyr. Bare rundt Tyrifjorden finnes det nå fem par av vandrefalk, og en må regne med at de lokale bestandene av måker og terner vil gå tilbake. En nærmere undersøkelse av slike lokale forhold ville kunne være av spesiell interesse i framtidige studier.

7. Takk

Jeg vil takke Tom Five, Bent Fjeldheim, Vegard Finset Fjeldheim, Lars Egil Furuseth, Per Furuseth, Christer Gustafsson, Audun Jahren, Thor Erik Jelstad, Kenneth Larsen, Martin Lindal, Ulf Myrvold, Inge Stensrud og Jan Wessel-Berg for bidrag med observasjoner og tilhørende bilder til rapporten.

En takk også til Svein Andersen, Morten Brandt, Torgrim Breiehagen, Terje Johannessen og Thor Østbye for å ha stilt bilder til disposisjon.

Det takkes også for prosjektmidler gitt fra Fylkesmannen i Buskerud.

En ekstra takk til Thor Erik Jelstad og Per Øystein Klunderud for å ha tatt seg tid til å lese gjennom rapporten og for å ha gitt konstruktive tilbakespill.

Og igjen en takk til min kone, Torild, for stor tålmodighet under et tidkrevende feltarbeid.

Litteraturliste:

Gunnarsen, T. 2010. *Vandrefalk i Buskerud 2009*. Utbredelse og hekkestatus. Rapport fra Naturvernforbundet i Buskerud, 15 pp., *Buskskvetten* 26.

<http://www.nofbuskerud.net/Buskskvetten/Arkiv/2010/Vandrefalk%20i%20Buskerud%202009.pdf>

Gunnarsen, T. 2014. *Vandrefalk i Buskerud 2012-13*. Utbredelse og hekkestatus. Rapport fra Naturvernforbundet i Buskerud, 23 pp., *Buskskvetten* 30.

<http://www.nofbuskerud.net/Buskskvetten/Arkiv/2014/Vandrefalk-i-Buskerud-2012-13.pdf>

Jelstad, T. E. 2014. Kongeørn I Buskerud. Rapport fra kartleggingsarbeidet i 2012-2014. (Rapport fra Naturvernforbundet i Buskerud), 18 pp. *Buskskvetten* 30.

<http://www.nofbuskerud.net/Buskskvetten/Arkiv/2014/Kongeorn-i-Buskerud-2012-2014-v2.pdf>

Heggøy, O. & Øien, I. J. (2014) Conservation status of birds of prey and owls in Norway. NOF/BirdLife Norway - Report 1-2014. 129 pp.

Kålås, J. A., Viken, Å., Henriksen, S. & Skjelseth, S. (red.). 2010. *Norsk rødliste for arter 2010*. Artsdatabanken, Norge

U. S. Fish and Wildlife Service. 2003. Monitoring Plan for the American Peregrine Falcon, A Species Recovered Under the Endangered Species Act. U. S. Fish and Wildlife Service, Divisions of Endangered Species and Migratory Birds and State Programs, Pacific Region, Portland, OR 55 s.